

Ett universitetsdepartement

När hr Palme till bättrande av sin fortsatta karriär flyttade över till dåvarande ecklesiastikdepartementet — likvisst medförande Sveriges Radio i bagaget — företogs en uppdelning av departementschefens uppgifter. Hr Moberg, intill dess högt skattad (och trofast) statssekreterare, befordrades till konsult med uppgift att föredraga ärenden gällande forskningen och den högre utbildningen samt gymnasiet, medan hr Palme behöll resten. På juristspråk kallades förr i världen en dylik operation för "avsöndring"; med den från stamfastigheten utbrutna jordlotten följde i regel inte rätt i stamfastighetens andra tillgångar. Ser man närmare på föredragningslistorna över konseljärendenas uppdelning blir det också uppenbart att hr Mobergs ställning allenast är den glorifierade statssekreterarens. Hr Palme sitter på planerings- och budgetärendena, ja, till och med forskningsråden faller under hans domvärjo.

På längre sikt är en sådan departemental organisation givetvis orimlig. Vad som i en viss politisk situation passade hr Palmes personliga aspirationer — och hr Mobergs politiska ställning — kan inte få prejudicera administrationen av ett så stort och betydelsefullt område som den statliga utbildnings- och forskningsorganisationen med därtill anknutna kulturella och kyrkliga ärenden. Erfarenheterna från de senaste årens våldsamma stegring av dessa uppgifters betydelse — både kvantitativt och kvalitativt — gör det tvärtom trängande nödvändigt att taga

upp en debatt om utbildningsdepartementets framtida organisation.

Både principiella och praktiska skäl talar i själva verket för en uppdelning av det nuvarande kromosomdepartementet på två: *ett* skol- och kulturdepartement, jämväl med uppgift att handlägga kyrkoärendena, och *ett* departement för den högre utbildningen och forskningen. Principiellt är det naturligt att draga en gräns mellan det obligatoriska skolväsendet å ena sidan, inom vilket allmänt humanitära och demokratiska målsättningar måste få avgörande betydelse, och den på frivillighetens grund byggda högre utbildningen och forskningen å den andra, där kvalitetskraven med ofrånkomlig styrka gör sig gällande. Det avgörande praktiska argumentet är naturligtvis att utbildningsdepartementet är alldeles för stort och har alldeles för omfattande och skiftande uppgifter sammanförda i en administrativ enhet under en — eller som nu en och en halv — minister. Den politiker, som genom sin yrkeserfarenhet eller politiska utbildning kan täcka hela departementets nuvarande område, som till på köpet oavslåligt sväller ut, finns helt enkelt inte, och kommer aldrig att finnas. Enda utvägen är då, som i fallet Palme, att taga en person utan nämnvärda förkunskaper för uppgiften; han har åtminstone kunnat träda till utan förutfattade meningar. Man löper emellertid i så fall den högst reella risken att vederbörande — vad han själv än inbillar sig — blir insnärjd av yrkesmännen, departements- och verkstjänstemän, forskare

och lärare. Hur hr Palme rätt sig i den situationen är det ännu för tidigt att yttra sig om. Sannolikheten talar för övrigt för att problemet snart kan komma att framstå som ointressant.

Att bilda nya departement brukar dock vara en tidskrävande och intrikat procedur. Var skall man t.ex. få den nödvändiga nya personalen? Det kanske går — rentav utan större svårighet! Sedan universitetskanslersämbetet reformerades har det på en gång utvidgats till en hela universitetsväsendet täckande administrativ mellaninstans och i sin faktiska betydelse sjunkit ned till en nivå motsvarande en byrå inom utbildningsdepartementet. Vill man ta konsekvenserna av denna utveckling vore det onekligen riktigt att avskaffa UKÄ och bygga upp ett universitetsdepartement med utnyttjande av de personalresurser, som då frigörs. En annan möjlighet vore att reducera UKÄ till en berednings- och kontaktinstans med huvudsaklig uppgift att verka för rättvisa och rättssäkerhet i det känsliga akademiska befodringsväsendet samt att i samarbete med forskningsråd och fakultetsberedningar bevaka de tvärvetenskapliga aspekterna inom forskningspolitiken. Mycken personal

blir även då ledig för placering i ett universitetsdepartement.

Det system, som här skisserats, erbjuder flera stora fördelar framför det nuvarande. Man sammanför de högre administrativa befogenheterna och det politiska ansvaret i ett naturligt centrum, nämligen i ett departement. Man koncentrerar de befogenheter, som har direkt betydelse för vardagsarbetet inom den högre utbildningen och forskningen till de centra, där de hör hemma, nämligen universitetens konsistorier och motsvarande institutioner. De är på ett helt annat sätt insatta i de praktiska undervisnings- och forskningsfrågorna än vad universitetsadministratörerna är eller kan vara.

Här som på andra områden har oppositionspartierna anledning att tänka sig för inför ett eventuellt kommande regeringsansvar. Det är självklart att man vid ett tillträde av regeringsmakten bör ha förberett sig genom att ha färdiga åtminstone vissa koncipieringar av den politik man vill föra. Till dylika förberedelser för regeringsansvaret hör att i tid tänka på hur själva departementsorganisationen bör se ut. Utbildningsdepartementet träder då av både politiska och funktionella skäl i blickfältet.